

mellan normalt seende och blind-seende. Steget är långt från att inte kunna studera ett fenomen utifrån sitt eget perspektiv till att triumfatoriskt utropa att fenomenet inte finns. Dennett tar ogenerat detta steg.

Eller jag kanske skall skriva: Dennett *tycks* ogenerat ta detta steg. Det är väldigt svårt att tillskriva Dennett någon substantiell ståndpunkt. Han ägnar för mycket av sin (retoriska) kraft åt att strida mot verkliga och tänkta anhängare av tanken att världen i någon mening visar sig, att det verkligen finns en fenomenell arena. Samtidigt ger Dennett väldigt få argument för att man verkligen vinner något på att betrakta de mentala processerna ur hans perspektiv. Det mesta lämnas oförklarad i *Consciousness Explained*. Allt detta i förening leder till att Dennett hela tiden *ger intryck* av att påstå mycket märkliga saker. Han pendlar mellan det intetsägande och det förbryllande. Längre än detta konstaterande är svårt att nå med en läsning av *Consciousness Explained*.

Fredrik Sundqvist

Todd May, *The political philosophy of post-structuralist anarchism* och *The moral theory of post-structuralism*, Pennsylvania State University Press.

Till 80-talets stora modofilosofi måste post-strukturalismen räknas. Dess eklekticism retade många. Men än mer graverande (eller befriande

om man tillhörde dess försvarare) ansågs dess moraliska och politiska konsekvenser.

Var stod de subversiva fransmännen Michel Foucault, Gilles Deleuze, Jean-Francois Lyotard m fl egentligen för? Ledde deras skeptiska och svårtillgängliga språksyn till något praktiskt utanför seminarierummen i Paris? Tillförde de något nytt i samhällsdebatten?

Själva svarade de sällan på sådana direkta frågor utan deltog i stället praktiskt i aktioner i alternativ- och vänsterrörelser, skrev under petitioner, agerade i särskilda frågor; Lyotard deltog sedan 50-talet i Algeriets befrielsekamp, Foucault stödde fångar, Deleuze anti-psykiatrisk vård, Jacques Derrida skrev om apartheid. Men ingen av dem analyserade politik och moral på traditionellt vis. Ett öppet gräl började när Habermas i Paris 1983 tog detta till intäkt för nykonservatism. I vart fall elitism. Denna träta underhöll stora delar av turerna runt det postmoderna tänkandet, vars filosofi post-strukturalismen kan sägas vara.

Amerikansk filosof

Ett decennium senare har ung amerikansk filosof, Todd May, tagit upp tråden igen för att systematiskt och med viss sympati reda ut de politiska och moraliska konsekvenserna hos de omstridda fransmännen. I boken *The political philosophy of post-structuralist anarchism* försöker han placera in deras kritik och analys av historieskrivning, språk, makt

etc i ett politiskt perspektiv med sikte på vardagsliv och offentliga sammanhang. Han översätter mellan två filosofiska planeter; den analytiska skolan och den kontinentala. Resultatet är god resonerade sakprosa, men jag saknar ibland de mer stilbrytande och kreativa dragen hos från de ursprungsförfattarna.

Form, taktik, strategi

Todd May ser tre former av politisk filosofi och praktik; formell, strategisk, och taktisk. Om till exempel John Rawls behöver ett hållbart begrepp för rättvisa innan han kan komma till skott hör han till den formella politiska analysen. Vill man som politiker och tänkare rikta sin energi mot ett enda utvalt mål, Lenins kamp för statsmakten till exempel, är man strateg. Tror man däremot att det inte finns ett enda centrum för makten utan att den finns överallt är man taktiker menar May och refererar den anarkistiska traditionen. Där tror man inte att makten tas enda enda gång som 1917 eller kan vinnas genom att olika maktgrupper byts ut i representativa val. Detsamma anser post-strukturalismen.

Makten har inget centrum, som produktion, ägandeform osv eller klar påverkansskedja utan finns likväl i språk som i försvarsmakt. Även humanism kan leda till oönskade resultat i verkligheten som Foucaults analyser av fängelsevård och sexualitet visat. Men säger han "min poäng är inte att allting är

dåligt, men att allt är farligt, vilket inte är detsamma som dåligt. Om allting är farligt har vi alltid något att göra. Så min position leder inte till apati utan till en hyper – och pessimistisk aktivism”.

Produktiv makt

För honom innebär detta att makt är inte bara repressiv och tydlig utan produktiv och maskerad. Nya maktpraktiker produceras ständigt; om språk, kön, ras, livsstil, institutioner. Kampen kan föras på verkstadsgolv likaväl som på universitet. Studerande, arbetslösa, hemmafruar, ungdomar, marginaliserade grupper m fl har lika mycket att kämpa mot som arbetare och tjänstemän. Den italienska vänstergruppen "Autonomia" gjorde aktioner och analyser på 70-talet i den riktningen som öppet byggde på Deleuze och Foucault.

Medlen för förändring måste alltid överensstämma med målen menar vidare både anarkister och deras sentida arvtagare i Frankrike. Detta tänkande praktiseras inom de sk "nya sociala rörelserna", freds-, solidaritets-, miljö- och kvinnorörelser. Där vill man inte ledas av ett traditionellt maktgarnityr mot en eventuell framtida befrielse utan man tror vägen här och nu är lika viktig som målet. Alla små ("mikro") steg är lika viktiga. Svenska "mikropolitiska" exempel: miljöpartiets vägran att ha partiledare eller roterande rektorskap (kvinnofolk-högskolan i Göteborg).

Post-strukturalister och anarkister

ser alltså pessimistiskt på begreppet representation, inte bara i parlament utan att vissa människor överhuvudtaget kan föra andras talan. Detta hänger i sin tur ihop med lärdomar från marxismens misslyckande att tala i arbetarnas sak. May ser samhällsfilosofen Cornelius Castoriadis som andlig fader till både Foucault, Deleuze och Lyotard och studentupproret maj -68, där framförallt Deleuze och Lyotard deltog på gatan.

Anti-representation

Till den politiska skepsisen mot representation lägger post-strukturalisterna till en filosofisk dimension. Representation måste alltid visa tillbaka till det det representerar och därmed förloras mycket kraft till något frånvarande och negativt. Anarkister har ofta en naiv tilltro till en inre godhet i människan som bara behöver lockas fram och ta över. En humanism som dock bör avvisas. Former som säger åt folk vilka de egentligen är och vad de egentligen vill sätter upp ett hinder mellan dem och det liv de kan skapa åt sig själva, menar May. Självbilden under rådande liberalt västerländskt samhälle måste öppnas upp, helst utan Freud som snarare "normaliserar" och "oidipaliserar" oss. Därav Deleuzes häftiga kritik av psykoanalysen (i boken "Anti-Oidipus" 1972).

Denna anti-humanism är framförallt en lärdom av nazisters, fascisternas och medlöparens beteende under andra världskriget, då dessa sk fullt

medvetna och upplysta subjekt begick fasansfulla brott mot mänskligheten. Samtidigt i filosofin propagerade existensialisten Sartre för människans fria val och fenomenologerna Husserl och Heidegger för en introspektiv och konstituerande subjektivitet given före alla strukturer. Motreaktionen på 50-talet kom med strukturalisterna Lévi-Strauss, Lacan, Althusser m fl med begrepps-paret "struktur/subjekt". Men vår tids teoretiker övergav även denna dikotomi till förmån för "praktiker", de mångfaldiga kontingenta nätverken mellan vad som kallas subjekt och struktur. Metoden för att finna dessa står att finna i Nietzsches "Till moralens genealogi" (härstamning), den bok som mest influerat post-strukturalismens politik och etik.

Etik och estetik

I uppföljaren *The moral theory of post-structuralism* från 1995 redogör May initierat för en moralisk teori kallad "fler-värdes-konsekvensialism" ("multi-value consequentialism") som han tillskriver post-strukturalisterna. Den ser till handlingars konsekvenser i ljuset av flera moraliska värden där inget får dominera. Den ekvationen går dock knappt ihop anser jag. Detaljerat och kunnigt men tråkigt. Det bästa kapitlet tar upp Foucaults begrepp om "levandets estetik" ("aesthetics of living") och tillämpar det på jazzmusikern John Coltrane och en fiktiv kvinnlig collegelärare. Båda fogar ihop sina liv till konstverk; Coltrane fördjupar sig och jazzen,

läraren bildar sina studenter anspråkslöst men "vackert". Inga sidoblickar på hur man bör leva eller moralregler.

För ett sekel sedan kallades den-

na höga stil för "aristokratisk radikalism" av Strindberg. Idag kanske det är dags för alla att vara radikala, styra över sig själva – och leva ett vackert konstverk.

Jan Sjunnesson